

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Moldova

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

DIRECȚIA GENERALĂ EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT
CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU

Centrul Municipal
de Tineret Chișinău

LABORATORY OF INITIATIVES FOR DEVELOPMENT

REZULTATELE CHESTIONARULUI

„ANALIZA CU PRIVIRE LA CUNOȘTINȚELE TINERILOR DESPRE ANTREPRENORIAL ȘI STARTUP-URI ÎN REPUBLICA MOLDOVA”

În cadrul proiectului „Activarea Potențialului Economic al Tinerilor” (APET), implementat de Fundația Laboratorul de Inițiativă pentru Dezvoltare „LID Moldova” a fost realizat un chestionar cu scopul de a evalua cunoștințele tinerilor despre antreprenoriat și startup-uri, de a identifica intenția tinerilor de a lansa afaceri, dar și barierele pe care le întâmpină tinerii în acest proces. În perioada 1 septembrie - 10 octombrie 2022, au fost intervievați 737 de tineri, cu vârsta cuprinsă între 14-35 ani, din instituțiile de învățământ școlar, liceal și universitar, dar și membri / reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale de pe întreg teritoriul Republicii Moldova (inclusiv UTA Găgăuzia și Stânga Nistrului).

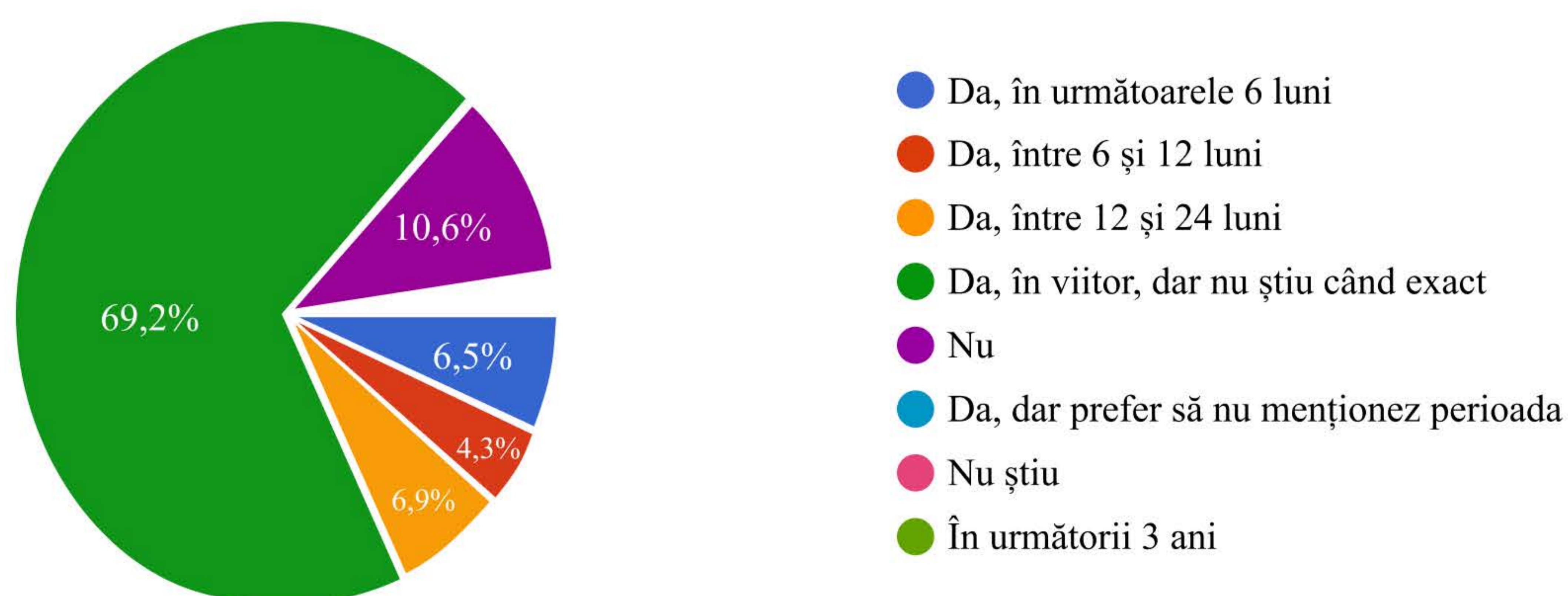
Cei mai activi respondenți au fost din mediul urban (64%), reprezentanți ai zonei de nord a țării (raioane Sorooca - 56,4%, Edineț - 7,2% și Ungheni - 4,3%), fiind urmați de raioanele din zona Centru (Criuleni - 7,3%, Ialoveni - 3,7%), iar respondenții din rl. Cahul au constituit doar 2,2%.

În funcție de rolul ocupațional, cel mai mare număr al respondenților au fost elevi - 58,9%, urmați de studenți - 28,5% și angajați - 9,6%. În procesul de chestionare au participat și 10 antreprenori, reprezentând astfel 1,4% din eșantion.

Chestionarul a cuprins 20 de întrebări, iar analiza răspunsurilor ne-a permis să conchidem următoarele:

1. Tinerii și-ar dori să se lanseze în afaceri (cca 89,4%), dintre care 69,2% nu sunt siguri când se va întâmpla acest lucru, iar cca. 17,8% și-au exprimat intenția de lansa o afacere în următoarele 24 luni.

Figura 1. Dorința tinerilor de a lansa afaceri, în cadru de timp.

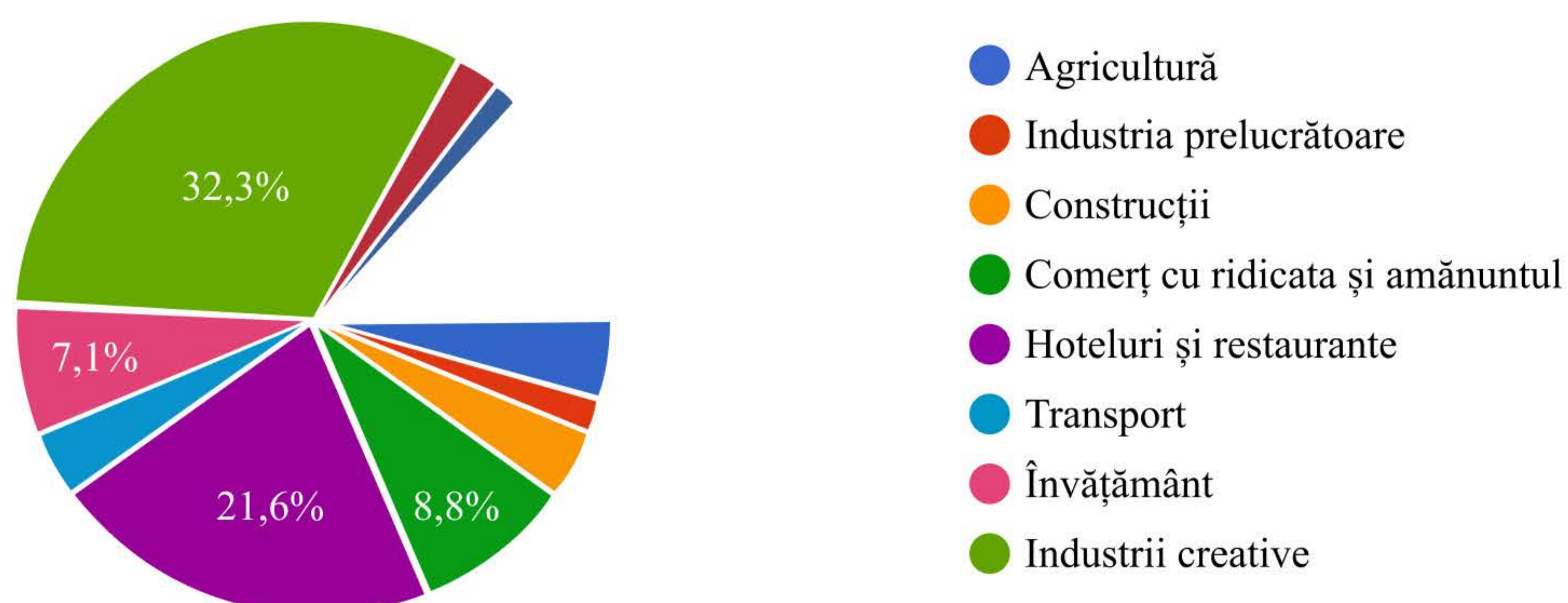

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionării

2. Sectoarele prioritare în care tinerii sunt dispuși să lanseze afaceri sunt:

- Industrii creative - 32,3%;
- Hoteluri și restaurante - 21,6%;
- Comerț - 8,8%;
- Învățământ - 7,1%.

Figura 1. Dorința tinerilor de a lansa afaceri, în cadru de timp.

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionării

3. Necesitatea educației antreprenoriale reprezintă un punct de interes și motivare pentru actualii și viitorii elevi, studenți și angajatori, aceasta încurajând creativitatea, inovația și capacitatea de a gândi altfel, generând noi modalități de învățare, viață și muncă (Velisco, 2021).¹

Sistemul de învățământ național la toate nivelele promovează educația antreprenorială prin intermediul principalelor documente naționale, precum: Codul educației, Strategia Educației 2020, Cadrul național de calificări și curriculumul național. Formarea ”competențelor antreprenoriale și a spiritului de inițiativă” ca una dintre cele nouă competențe-cheie stipulate în Codul educației trebuie să conducă la formarea inițială a cadrelor naționale, care vor contribui la dezvoltarea economică durabilă a țării, la relansarea economiei naționale, la sporirea bunăstării sociale.²

Conform Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal,³ ”Antreprenoriatul, creativitatea și inovația” este recomandată drept o disciplină opțională, care poate fi inclusă în curriculumul școlar și poate face referință la astfel de subiecte precum: proiectarea și promovarea proiectelor în scopul realizării unor obiective pentru:

¹ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-142-148.pdf

² Codul Educației nr.152 din 17 iulie 2014 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.319-324, art.634.

³ https://mecc.gov.md/sites/default/files/plan-cadru_2020-21.pdf

- dezvoltarea domeniilor de antreprenoriat și inovații;
- dezvoltarea spiritului de inițiativă și a creativității;
- asumarea de riscuri;
- educația financiară și fiscală;
- luarea deciziilor personale de natură economică;
- înțelegerea rolului economiei în societate;
- utilizarea competențelor antreprenoriale pentru a face opțiuni în carieră, etc.

Pe lângă sursele de educație antreprenorială, există și o multitudine de oportunități de formare nonformală (instruiri, cursuri de formare, ateliere de lucru, seminare pe diverse subiecte în domeniul antreprenoriatului), furnizate de diverse organizații obștești, centre educaționale, proiecte implementate cu suportul donatorilor străini. De asemenea, tinerii se pot informa despre oportunitățile antreprenoriale dintr-o varietate de surse media. Datele sondajului arată că cele mai utilizate surse de informare despre subiectul antreprenorial sunt:

- Grupuri tematice pe resurse media - 44,4%
- Pagini autorizate ale unor instituții specializate în domeniu - 39,2%
- Portaluri de știri online - 28,8%
- Emisiuni TV - 19,5%

Iar din păcate, 11,7% din respondenți au spus că nu sunt deloc interesați de subiect și nu citesc astfel de informații.

Tinerii sunt cunoscuți cu noțiunea de „startup”, care este promovată la nivel internațional, dar și în cadrul actelor normative în vigoare. Aceștia definesc un startup-up ca:

- organizație ce lansează un produs sau serviciu pentru soluționarea unei probleme printr-o manieră inovativă, având un model de afaceri reproductibil și scalabil - 44,1%
- întreprindere micro, nou înregistrată în modul stabilit, condusă de întreprinzători tineri, care desfășoară pentru prima dată activitate economică - 32,4%;
- afacere inițiată de un producător debutant în vederea practicării unei activități aferente submăsurilor de sprijin, pentru care se acordă subvenții - 27,4%.

4. Se identifică mai mulți factori care țin de abilitățile și comportamentul antreprenorului și care influențează afacerea în mod decisiv. Succesul unei afaceri depinde foarte mult de inspirația și munca depusă de administratorul său. Cu siguranța, fiecare persoana care își înființează o firmă își dorește să obțină profit și lucrurile să meargă ca pe roate, însă sunt o mulțime de factori care influențează și determină reușita în afaceri. Întrucât o mare parte dintre cei care își deschid o firmă nu reușesc să reziste mai mult de 1 an, pe piață se impune prezentarea unor factori, care au rolul de a influența bunul mers al

unei afaceri. Conform rezultatelor sondajului realizat, se identifică că cei mai importanți factori de succes a unui start-up sunt:

- Planul de afaceri
- Ideea
- Piața de desfacere
- Accesul la programe de finanțare și
- Echipa de implementare.

Așadar, succesul unei afaceri este asigurat de o planificare detaliată, de externalizarea anumitor servicii, de noutatea adusă prin servicii și/sau produse, precum și de atitudinea administratorului. De asemenea, atât resursele umane, cât și cele financiare sunt elemente care pot face diferența între o afacere de succes și una sortită eșecului.

5. Nu mai este o noutate faptul că aproximativ 99% dintre startup-uri nu reușesc să supraviețuiască în primii zece ani de activitate, iar motivul principal al acestei rate ridicate de eșec este că majoritatea antreprenorilor încep o afacere nepregătită și cu o atitudine greșită. Principalele bariere privind lansarea afacerilor invocate de respondenți sunt:

- Lipsa infrastructurii de suport calificate pentru dezvoltarea startup-urilor - 47,8%
- Educația antreprenorială deficitară - 45,9%
- Număr redus sau necunoașterea programelor de suport al startup-urilor în Moldova - 43,8%;
- Sistemul birocratic, cu multe formalități administrative și cu nivel ridicat de corupție - 36,9%;
- Un număr redus de experți calificați în validarea ideilor și oferirea de suport pentru startup-uri - 35,1%.

6. Conform unui studiu realizat de CB Insights⁴, care analizează factorii ce au determinat eșecul a 111 startup-uri în anul 2021, se remarcă că 38% din startup-uri eșuează din cauza că la un moment dat înregistrează lipsa resurselor financiare, sau nu reușesc să atragă capitalul necesar pentru dezvoltarea afacerii. Această barieră se regăsește și printre provocările antreprenorilor din Republica Moldova. Pentru contracararea acestei probleme, Guvernul Republicii Moldova implementează mai multe programe de susținere a antreprenoriatului. De asemenea, se atestă că diverși donatori străini implementează diverse programe pentru susținerea tinerilor în a-și lansa o afacere. Datele sondajului realizat arată că tinerii cunosc despre programele de finanțare nerambursabilă pentru startup-uri, cel mai popular program fiind “Start pentru Tineri - o afacere durabilă la tine acasă”, implementat de Organizația

⁴ https://www.cbinsights.com/research-12-reasons-why-startups-fail?utm_campaign=marketing_startup-failure_2021-07&utm_content=google-prospecting-dealmaker&campaignid=270202443&adgroupid=137057131915&utm_term=startup%20failure&utm_source=google&utm_medium=cpc&hsa_tgt=kwd-357067171659&hsa_grp=137057131915&hsa_src=g&hsa_net=adwords&hsa_mt=p&hsa_ver=3&hsa_ad=595963279161&hsa_acc=5728918340&hsa_kw=startup%20failure&hsa_cam=270202443&gclid=Cj0KCQjwteOaBhDuARIsADBqRejWwUXy9596Wpm3SDpWh9CNTiTk-CwyDpkH6_EU-Omg9b-1Af4jjW8aAuPWEALw_wcB

pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA), fiind menționat de 60,8% din respondenți. Urmează programul “Femei în afaceri” gestionat de ODA (37,2%), Programul “Subvenții în avans pentru proiecte Start-up” (17,4%), implementat de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură .

7. Partenerii de dezvoltare și investitorii internaționali consideră că tinerii din Moldova dispun de pregătire și pot dezvolta inovații cu impact la nivel mondial, însă trebuie să dispună de ecosistemul necesar pentru a dezvolta și scala afaceri.⁵ Totuși, cultura antreprenorială, ecosistemul startup-urilor în Republica Moldova necesită dezvoltare în continuare. În anul 2022, Moldova s-a clasat pe locul 88, în clasamentul ecosistemelor de startup-uri „Global Startup Ecosystem Index”,⁶ cedând 11 poziții față de anul 2021.

Deși în ultimii ani s-au făcut investiții în dezvoltarea ecosistemului pentru startup-uri (s-au creat 11 incubatoare de afaceri și 6 acceleratoare, un accelerator pentru dezvoltarea antreprenoriatului social, un parc IT, asociații sectoriale), tinerii încă nu valorifică pe deplin resursele disponibile. Acest lucru este cauzat de lipsa unei abordări sistemice cu privire la educația antreprenorială, informarea redusă a oportunităților de finanțare și a programelor de susținere a ideilor de afaceri viabile și startup-urilor lansate. Se conturează necesitatea de a inspira tinerii să se lanseze în afaceri, prin promovarea mai multor istorii de succes a tinerilor antreprenori, în special startup-uri cunoscute la nivel internațional, și prin dezvoltarea a programelor de educație antreprenorială, aliniată la tendințele actuale ale pieței.

În concluzie, se menționează că tinerii din Republica Moldova au potențial pentru lansarea unor afaceri profitabile, în contextul în care infrastructura de suport se dezvoltă, iar programele de educație antreprenorială vor fi adaptate la necesitățile pieței și vor fi aliniate la cele mai noi tendințe. În acest context, se conturează necesitatea creării unui program de educație antreprenorială, aliniat la standardele occidentale. În vederea obținerii unui impact considerabil, acest program se propune a fi realizat atât pentru profesorii de gimnaziu/liceu/universitate (curs pentru formatori) care ulterior să aplice cunoștințele în orele lor, precum și pentru tineri care doresc să se lanseze în afaceri. De asemenea, este necesară o mai bună informare a tinerilor despre programele de suport a startup-urilor. Aceste programe vor fi create și lansate de LID Moldova la conferința internațională de pe 25-26 Noiembrie 2022.

⁵ <https://diez.md/2022/10/18/moldova-startups-day-%D1%81e-spun-invitatii-speciali-despre-ecosistemul-de-startup-uri-din-republica-moldova/>

⁶ <https://lp.startupblink.com/report/>

